Eduskunnan hallintovaliokunta

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto asiassa U 69&2022 vp ja UJ 20/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (COM(2022) 209 final)

1 Yleistä

Poliisihallitus on vastaanottanut eduskunnan hallintovaliokunnan pyynnön asiantuntijalausunnolle otsikossa mainitussa asiassa. Lausunto on pyydetty toimittamaan maanantaihin 8.9.2025 klo 12.00 mennessä.

Poliisihallitus on toimittanut hallintovaliokunnalle lausunnot asian käsittelyn eri vaiheissa.

2 Poliisihallituksen asiantuntijalausunto U-jatkokirjelmään liittyen

2.1 Lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta

Asian käsittelyn eri vaiheissa on tuotu esille sitä, että lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on rikoksena usein törkeää ja rikosten määrä varsinkin verkkovälitteisesti on jatkuvassa kasvussa. Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan teot ovat yleistyneet muun muassa verkon eri palveluiden käytön yleistyttyä, jonka vuoksi rikoksentekijöillä on aiempaa helpompaa tavoittaa suuri määrä lapsia ja nuoria. Rikoksentekijöiden tekotapoina ovat tyypillisesti lasten houkuttelu ensin lievempiin seksuaalisiin tekoihin, jonka jälkeen tätä aineistoa käytetään lasten kiristämiseen ja uhkailuun uusien tekojen tekemiseksi. Rikoksentekijät keskustelevat verkkoyhteisöissä erilaisten tekotapojen vaikutuksista ja toimivat verkostomaisesti, joka joissain tapauksissa voi täyttää järjestäytyneen rikollisuuden tunnusmerkistön.

Osa suurimmista verkon palveluita tarjoavista yrityksistä käyttää erilaisia teknisiä menetelmiä, joiden tavoitteena on suojella yrityksen palveluita käyttäviä lapsia ja nuoria, mutta näiden keinojen käyttäminen on vapaaehtoista. On myös huomattava, että lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan aineiston tunnistamiseen liittyvä oikeus perustuu säädettyyn EU:n lainsäädännön tilapäiseen poikkeukseen ja mikäli kyseisen asetuksen voimassaoloa ei jatketa ei yrityksillä ole mahdollisuutta toimia nykyisellä tavalla.

2.2 Asetusehdotus

Valtioneuvoston perusmuistion mukaan asetusehdotuksessa ollaan palattu Tanskan EU-puheenjohtajakaudella aiemman asetusehdotuksen muotoiluun, joka on valmisteltu Belgian puheenjohtajuuskaudella. Muistion mukaan ehdotuksessa on luovuttu Puolan puheenjohtajuuskaudella esitetystä kompromissiehdotuksesta. Asian käsittelyn aiemmissa vaiheissa Poliisihallitus on ilmaissut tukensa sille, että internetin palveluntarjoajille asetettaisiin velvollisuuksia selvittää palveluidensa riskit ja ryhtyä ilmenneiden riskien mukaisiin toimiin lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjumiseksi. Puolan puheenjohtajuuskaudella esitetyssä kompromissitekstissä edellä mainitut velvollisuudet oli poistettu, mutta esitetty ratkaisu olisi kuitenkin mahdollistanut vapaaehtoiset toimet, joista on nykyisin säädetty ns. tilapäisessä poikkeuksessa.

Tunnistamismääräys on koettu ongelmalliseksi ja perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 47/2024 vp) todennut, että tunnistamismääräys koskisi tilanteita, joissa tunnistaminen kohdistuisi henkilöihin, joiden osalta kyse ei ole konkreettisista rikosepäilyistä. Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan luonteen sekä internetin palveluiden käytön vuoksi tunnistamismääräystä ei voitaisi kohdentaa vain niihin henkilöihin, joihin kohdistuu konkreettinen rikosepäily, vaan tunnistamismääräyksellä pyrittäisiin siihen, että internetin palveluntarjoajat itse ryhtyisivät toimenpiteisiin lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjumiseksi. Erityisesti lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan kuvamateriaalin tunnistamisen osalta on tarpeen varmistaa, että palveluita tarjoavilla yrityksillä on lainsäädännössä mahdollistetut keinot ja oikeudet torjua kyseisen materiaalinen julkaisua ja levittämistä. Mikäli tunnistamismääräyksen käyttäminen ei ole mahdollista, niin yrityksillä tulee olla vähimmillään mahdollisuus vapaaehtoisiin toimiin kyseisten vakavien rikosten torjumiseksi ja asiakkaidensa suojelemiseksi heihin kohdistuvalta seksuaaliväkivallalta.

Tunnistamismääräyksen osalta asetusehdotuksessa ei kuvattaisi tarkasti sitä teknologiaa, jolla tunnistaminen tehdään. Tämän osalta tulisi pyrkiä siihen, että etsitään viestinnän luottamuksellisuuden mahdollistava tekninen tapa ja sitä varten luotu prosessi, joilla varmistetaan tiedon oikea käsittely internetin palveluntarjoajalla. Teknisen keinon osalta olisi tärkeää pitää keskustelu avoinna ja välttää toteamasta, ettei tällaisten keinojen luominen ole teknisesti mahdollista, kun tavoitteena on tyrehdyttää innovaatiot ja keskustelu asiasta.

Kuten Poliisihallituksen aiemmissakin asiantuntijalausunnoissa on todettu, niin tunnistamismääräys olisi vasta viimesijainen keino internetin palveluntarjoajien asiakkaiden suojelemiseksi ja sitä edeltäisi riskinarvionti ja -luokittelu. Mikäli tunnistamismääräykseen ei voida suostua viestinnän luottamuksellisuuden vuoksi, niin riskinarviointi- ja luokittelu menettelyä tulisi tukea, jotta palveluntarjoajia voitaisiin ohjata toiminnassaan oikeaan ja turvalliseen suuntaan. Tietoverkkoja hyväksikäyttäen tapahtuvan lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan määrä verkon eri palveluissa niin suuri, ettei pelkästään lainvalvontaviranomaisten toimilla pystytä torjumaan sitä tehokkaasti, vaan torjuntaan tarvitaan julkisen sektorin lisäksi myös yksityistä sekä kolmatta sektoria.

Tunnistamismääräyksen osalta esitettäisiin, että se voitaisiin tehdä asiakkaan suostumuksella. Mikäli suostumusta ei annettaisi, niin käyttäjä ei voisi esimerkiksi lähettää kuvia. Tällainen menettely on arkipäivää esimerkiksi Googlen palveluissa, joissa käyttäjä sitoutuu käyttöehdot hyväksyttyään se, että Google voi varmistaa, ettei sisältö ole laitonta tai riko yhtiön omia käytäntöjä. Vastaavasti tietosuojakäytännössä kerrotaan, että Google käsittelee tietoa esimerkiksi roskapostisuodatuksen tai haittaohjelmasuodatuksen toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä viestinnän koneellista lukemista ja haitallisen sisällön tunnistamista. Toiminta voi kohdistua myös kuvatiedostoihin. Osa palveluista ei pyydä edellä mainittuun toimintaan lainkaan lupaa. Olisi yhdenmukaista ja tärkeää arvioida verkon palveluiden vaikutusta yksityisyyteen samanlaisilla kriteereillä ja punnita vakavien rikosten torjunnan sekä lasten seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suhdetta edellä mainittuun toimintaan, jotta muussakin haitallisen sisällön torjunnassa ei nousisi esiin ongelmia viestinnän massavalvonnasta, kuten asian aiemmissa käsittelyvaiheissa on nostettu esiin.

3 Lopuksi

Paluu Belgian EU-puheenjohtajuuskauden aikaiseen ehdotukseen on sinänsä kannatettavaa esityksen tavoitteiden vuoksi, mutta ongelmallinen, koska eduskunta on muodostanut selkeän kannan siitä, ettei tunnistamismääräyksen käyttäminen esitetyssä muodossa ole mahdollista. Mikäli tunnistamismääräystä ei voida kannattaa, niin asetusehdotuksessa olevia muita toimivaltuuksia tulisi kuitenkin tukea, kuten laittomaksi todetun aineiston poistomääräyksiä sekä rajat ylittäviä poistomääräyksiä. Myös riskinarviointi- ja luokittelu -mekanismin käyttöä tulisi selvittää, jotta yrityksille itselleen annettaisiin mahdollisuus ryhtyä tarvittaviin toimiin lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjumiseksi.

Poliisihallitus on kiinnittänyt aiemmissa asiantuntijalausunnoissa huomiota myös siihen, että tilapäisen poikkeuksen sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin (ns. ePrivacy) voimassaolo on vaarassa päättyä ennen kuin uusi lainsäädäntö lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjumiseksi saadaan voimaan. Tämä johtaisi internetin palveluntarjoajien kannalta kestämättömään tilanteeseen sen osalta, ettei tietoja voitaisi käsitellä vakavien rikosten torjumiseksi lainsäädännössä esitetyllä tavalla.

Kimmo Ulkuniemi, poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 08.09.2025 klo 07:57. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi